

Piotr Daranowski

DOROBEK KATEDRY PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO PUBLICZNEGO

Osiągnięcia Katedry Prawa Międzynarodowego Publicznego w mijającym 50-leciu wyznacza w pierwszych czterech dziesiątkach lat suma dorobku dwóch wielce znaczących dla rozwoju nauki prawa międzynarodowego w Polsce postaci – założyciela Katedry i jej kierownika do roku 1957 (do chwili przejścia do pracy w Uniwersytecie Warszawskim) prof. dr. Remigiusza Bierzanek (1912–1993) i kierującego Katedrą od roku 1965 prof. dr. Zbigniewa Rotockiego (1920–1978).

Profesor Bierzanek dzielił przez całe swoje życie naukowe zainteresowania badawcze między prawem międzynarodowym publicznym i prawem spółdzielczym. W okresie pracy w UŁ już w 1946 r. opublikował podręcznik *Zarys prawa spółdzielczego*, a w latach późniejszych wiele artykułów i ekspertyz w tej dziedzinie. W badaniach nad prawem międzynarodowym publicznym koncentrował się w okresie „łódzkim” nad zagadnieniami prawa humanitarnego (genewskiego), wojennego, praw człowieka. Prace te wraz z kontynuowanymi później w Uniwersytecie Warszawskim zdecydowały, że profesor Bierzanek w doktrynie polskiej prawa międzynarodowego pozostaje niekwestionowane wiodącym autorytetem. Profesor zajmował się także historią nauki prawa międzynarodowego. W Łodzi wykonał wielką pracę, tłumacząc z łaciny na język polski epokowe dzieła Hugona Grocjusza *De iure belli ac pacis libri tres* i *Mare liberum* (1955–1957).

Prace profesora Rotockiego koncentrowały się głównie, jakkolwiek nie wyłącznie, na problematyce prawa wojennego, ze szczególnym uwzględnieniem prawa morskiego i lotniczego. Spośród wielu publikacji profesora, samotnie niemal uprawiającego w nauce polskiej te właśnie dziedziny, wymienić należy przede wszystkim rozprawy książkowe, a mianowicie *Prawo wizyty i rewizji* (1962), *Wojna domowa na morzu w świetle prawa międzynarodowego* (1976)

i *Neutralność w ramach bezpieczeństwa zbiorowego* (1976). Wymienione pozycje stanowią wartościowy i wysoce oryginalny wkład do nauki prawa międzynarodowego w skali międzynarodowej.

Od roku 1983 na czele Katedry stoi prof. dr Renata Sonnefeld-Tomporek. Kierowany przez nią zespół – dr hab. Piotr Daranowski, dr Anna Wyrozumska, dr Krzysztof Kocel, mgr Jacek Skrzydło – koncentruje swoją uwagę badawczą na szeregu ważkich dla międzynarodowego obrotu problemów. Niezwykle istotne nie tylko dla uprawianej dyscypliny, ale i społecznych konsekwencji zagadnienie relacji między systemem prawa międzynarodowego i systemem prawa wewnętrznego było obok licznych opracowań pracowników¹ tematem zorganizowanej przez Katedrę w roku 1986 interdyscyplinarnej konferencji zatytułowanej „Miejsce traktatów w porządku prawnym PRL”². Badanie problematyki organizacji międzynarodowych owocuje obok opracowań artykułowych przygotowaniem bardzo cenionych przez znawców zagadnienia, książek autorstwa prof. Renaty Sonnefeld: *Organizacja międzynarodowa jako strona traktatu* (Warszawa 1983) oraz *Resolutions of the United Nations Security Council* (Warsaw–Dordrecht 1988). Profesor Sonnefeld kontynuuje prace badawcze³ i inicjuje prace nowe, jak też dotyczące immunitetu jurysdykcyjnego państwa⁴. Zagadnienia prawa traktatowego⁵ rozważane także od pewnego momentu na tle traktatowego reżimu dotyczącego Antarktyki są przedmiotem badań, a w konsekwencji przedmiotem licznych cenionych krajowych i zagranicznych publikacji artykułowych dr Anny

¹ Np. P. Daranowski, *Miejsce traktatów w porządku prawnym PRL*, „Acta Universitatis Lodzensis” [dalej – AUL] 1989, Folia iuridica 41, s. 5–43; tenże, *Norma samowymagalna w krajowym porządku prawnym*, „Przegląd Stosunków Międzynarodowych” 1987, nr 2, s. 47–64; P. Daranowski, R. Sonnefeld, *Die Stellung der Völkerrechtlichen Verträge in der Rechtsordnung der Volksrepublik Polen*, „Osteuropa Recht” 1988, nr 2, s. 87–99; A. Wyrozumska, *Metody wprowadzania prawa międzynarodowego w porządek krajowy*, AUL, 1989, Folia iuridica 41, s. 45–56.

² Zebrane i wygłoszone referaty – AUL, 1989, Folia iuridica 41, s. 79.

³ M. in. R. Sonnefeld, *Podmioty międzynarodowego prawa karnego*, „Studia Prawnicze” 1985, z. 1–2, s. 83–112; tejże, *ONZ jako czynnik utrzymania pokoju – prawo a praktyka*, „Sprawy Międzynarodowe” 1993, nr 4, s. 9–26.

⁴ Np. R. Sonnefeld, *Immunitet jurysdykcyjny państwa: Nowe tendencje i otwarte problemy* (Uwagi na marginesie projektu kodyfikacyjnego KMP–ONZ), „Acta Universitatis Wratislaviensis” 1987, s. 151–162; tejże, *Immunitet jurysdykcyjny państw i ich własności* (Projekt konwencji przedłożony przez specjalnego sprawozdawcę KPM–ONZ w 1990 roku), Warszawa 1990; tejże, *Immunitet państwa a obecne o przewidywane problemy międzynarodowo-prawne stosunków Polski z głównymi państwami kapitalistycznymi*, Warszawa 1989, s. 47.

⁵ M. in. A. Wyrozumska, *Traktaty nierównoprawne*, „Sprawy Międzynarodowe” 1985, nr 3, s. 87–95; tejże, *O skutku erga omnes traktatów*, „Państwo i Prawo” [dalej PiP] 1985, z. 11–12, s. 109–119; tejże, *Traktaty ustanawiające reżimy terytorialne*, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 1987, t. 38, s. 47–69; tejże, *Rewizja traktatów a państwa trzecie*, PiP, 1992, z. 7, s. 58–65.

Wyrozumskiej⁶. Zwieńczeniem kolejnych etapów badań są dwie znaczące i cenione w polskim piśmiennictwie monografie jej autorstwa, pierwsza poświęcona traktatom ustanawiającym reżimy terytorialne w świetle prawa traktatów i prawa sukcesji państw⁷, druga zaś – będąca rozprawą habilitacyjną – to *Ewolucja statusu prawnego Antarktyki*, opublikowana w roku 1995. Problematyka prawa humanitarne (genewskiego) i ochrony praw człowieka to dwa nurty badań prowadzonych w Katedrze głównie przez dr hab. Piotra Daranowskiego, które owocują publikacją szeregu artykułów⁸ i opublikowaniem książki (rozprawa habilitacyjna) zatytułowanej *Międzynarodowa ochrona praw obywatelskich i politycznych in status nascendi – Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych* (Łódź 1993).

Prowadzone badania i ich rezultaty pozwoliły pracownikom Katedry na zaproponowanie, przyjętych następnie przez Radę Wydziału i prowadzonych aktualnie wykładów monograficznych. Ich tytuły to: *Prawo organizacji międzynarodowych* (prof. Renata Sonnefeld); *Międzynarodowe prawo ochrony środowiska* (dr Anna Wyrozumska); *Prawa człowieka* (dr hab. Piotr Daranowski).

Bieg zdarzeń sprawił, że pracownicy zajmują się także zagadnieniami prawa europejskiego (instytucji Wspólnoty Europejskiej)⁹. Doktor Anna Wyrozumska jest współautorem pierwszego w Polsce, niezwykle cennego i użytecznego wyboru dokumentów konstytucyjnych wspólnoty Europejskiej

⁶ M. in. A. Wyrozumska, *The Antarctic Treaty as a Customary Law*, „19 Polish Yearbook of International Law” 1991–1992, s. 227–240; teŝe, *Antarctica and the law of the sea: some aspects*, [w:] *The Law of the sea with emphasis on the mediterranean issues*, „Thesaurus Acroasium” 1991, vol. 17; teŝe, *Traktat Antarktyczny jako reŝim obiektywny*, „Studia Prawnicze” 1992, z. 3–4, s. 99–116; teŝe, *Protokół do Traktatu Antarktycznego o ochronie środowiska*, PiP, 1993, z. 1, s. 75–83; teŝe, *Erga tertios Effect of the Antarctic Treaty, Antarctic and Souther Ocean Law and Policy*, University of Tasmania, 1993, nr 6, s. 24–49.

⁷ A. Wyrozumska, *Traktaty ustanawiające reŝimy terytorialne*, Łódź 1988.

⁸ P. Daranowski, *Mechanizmy kontroli przestrzegania prawa genewskiego*, PiP, 1986, nr 10; tenŝe, *Prawo humanitarne (genewskie) a prawa człowieka*, „Studia Prawnicze” 1985, z. 1–2; tenŝe, *Konwencja w sprawie zakazu tortur i innych czynów, okrutnego, niehumanitarnego lub poniŝającego traktowania albo karania*, „Palestra” 1986, nr 10–11; tenŝe, *Zastrzeŝenia do Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych*, PiP, 1989, nr 7; tenŝe, *Akty tortur w polskim prawie karnym uwagi de lege ferenda* (współautor: K. Indeck), AUL, 1992, Folia iuridica 50; tenŝe, *Międzynarodowe prawo praw człowieka a ich konstytucyjna ochrona*, „Państwo i Prawo” 1993, nr 4; tenŝe, *Reguły humanitarnego traktowania osób w sytuacjach zamieszek i napięć wewnętrznych – perspektywa ochrony i regulacji*, „Sprawy Międzynarodowe” 1994, nr 2.

⁹ R. Sonnefeld, *Ochrona praw człowieka w Europejskiej Wspólnocie Gospodarczej*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, „Studia i Materiały” 1993, nr 51, s. 18; Doktor hab. P. Daranowski pełniąc funkcję dyrektora Zespołu Prawnego w Urzędzie Pełnomocnika Rządu ds. Integracji Europejskiej oraz Pomocy Zagranicznej był współinicjatorem opracowania Komentarza do Układu Europejskiego (*Komentarz do Układu Europejskiego*) i jest współautorem komentarza do art. 68, 69 i 70.

oraz wyboru orzecznictwa Trybunału Wspólnot¹⁰. Pracownicy Katedry prowadzą dwa wykłady poświęcone problematyce prawa europejskiego: wykład zatytułowany *Instytucje integracji europejskiej* (prof. R. Sonnefeld i dr hab. P. Daranowski) oraz wykład *Procedury europejskie* (dr A. Wyrozumska).

Pracownicy Katedry pozostają po 1989 r. w szczególnie dynamicznych formalnych i faktycznych związkach współpracy z Ministerstwem Spraw Zagranicznych, Urzędem Pełnomocnika Rządu ds. Integracji Europejskiej oraz Pomocy Zagranicznej (także Ministerstwem Obrony Narodowej) pełniąc funkcje doradców i ekspertów Ministerstwa i Urzędu, uczestnicząc w takim charakterze w pracach międzynarodowych gremiów (Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej – prof. R. Sonnefeld; Komisja Legislacyjna Rady Europy – dr A. Wyrozumska; Komisja Praw Człowieka ONZ – dr hab. P. Daranowski¹¹). Doktor hab. P. Daranowski pełnił także w latach 1991–1992 funkcję dyrektora Zespołu Prawnego w Urzędzie Pełnomocnika Rządu ds. Integracji Europejskiej oraz Pomocy Zagranicznej; brał udział w procesie negocjowania Układu Europejskiego. Doktor Krzysztof Kocel w 1992 r. przeszedł do służby dyplomatycznej i jest ambasadorem nadzwyczajnym i pełnomocnym RP w Kambodży i Wietnamie.

W okresie 50-lecia w Katedrze przygotowano 5 prac doktorskich oraz 3 habilitacje.

¹⁰ *Prawo Wspólnot Europejskich. Dokumenty i orzecznictwo*, red. W. Czapliński, R. Ostyhański, A. Wyrozumska; opracowanie ma dwa wydania: Warszawa 1994 i 1995 r.; A. Wyrozumska jest również współautorem opracowania wersji polskiej *Słownika Terminów Traktatów Europejskich*, Warszawa 1994.

¹¹ Pracownicy Katedry są projektodawcami przygotowywanych w resorcie Spraw Zagranicznych projektów ustaw: dr A. Wyrozumska ustawy w sprawie zawierania, wypowiedzania, ogłaszania i wykonywania umów międzynarodowych, dr hab. P. Daranowski ustawy o wykonywaniu zobowiązań prawnomiędzynarodowych wynikających z rezolucji Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych podjętych w celu utrzymania lub przywrócenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.